

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

Vtrùm Principis auctoritate poßit erigi in aliquo oppido pro communitate
Mons Pietatis, in quo à mutuatariis exigatur non solùm quantum præcisè
necessarium ad expensas ministrorum Montis, sed etiam ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum Principis auctoritate possit erigi in aliquo oppido pro communitate Mons Pietatis, in quo à mutuatariis exigatur non solum quantum præcisè necessarium ad expensas ministrorum Montis, sed etiam quantum vltèrius necessarium ad solutionem pensionum annuarum, quibus grauatur Mons pro pecunia ad censum accepta.

I
Sententia
quorundam
DD.
negat.
Eorum ar-
gumenta.

VIDAM putant, talem Montem institui non posse, nec amplius posse exigi quàm præcisè necessarium sit ad impensas ministrorum.

Primò probant, quia Leo X. in Concilio Lateranensi sess. 10. ait:

In Montibus Pietatis pro eorum impensis & indemnitate aliquid moderatum ad solas ministrorum impensas, & aliarum rerum ad illorum conseruationem pertinentium, pro eorum indemnitate dumtaxat, vltra sortem absque lucro eorundem Montium, recipitur. Quibus verbis voluit significari, in nullo Monte Pietatis posse quidquam accipi nisi pro ministrorum victu & vestitu, & aliis quæ ad ministrorum indemnitate pertinent. illa enim verba, Et aliarum rerum ad illorum conseruationem pertinentium, pro eorum indemnitate, non tangunt nec respiciunt (vt ipsi dicunt) res, conseruationem, & indemnitate Montium, sed ministrorum qui proximè prænominati sunt: quorum victus designatur nomine impensarum; vestitus verò & quæ eò pertinent, nomine aliarum rerum.

2. Confir. Primò, quia hunc sensum requirit, quod in textu dicitur, *ad solas ministrorum impensas, &c.* Nam si ad Montis etiam rerumque ipsius conseruationem, iam non ad solas ministrorum impensas, nec ad eorundem indemnitate, prout dixit Pontifex, *dumtaxat.*

Confir. Secundò, quia circa finem Diplomatis nulla aliarum rerum facta mentione dicitur, *Perfectus est sanctus fore, si qui erigunt Montes, aliquos census assignarent, quibus si non omnino, saltem media ex parte huiusmodi Montium ministrorum soluantur impense, &c.* id enim argumento est, superiora de solis ministrorum impendijs, rebus, indemnitate procedere, alioqui enim, ne semiplena esset definitio, dicendum fuisset, *quibus media ex parte huiusmodi Montium ministrorum, aliarumque rerum ad Montes spectantium, soluantur impense.* Ex quibus inferunt, nihil accipi posse ad subleuanda onera Montium, v.g. reparationum, munitionum, censuum, ac reddituum; quia hæc ministrorum impensas eorumque res non ingrediuntur.

3. Secundò probant, quia vetuit Pontifex ad lucrum Montis supra sortem quidquam accipi à mutuatariis: atqui pecunia à Monte ad redditus accepta, reducitur ad lucrum Montis, quia per ipsum augetur & increfcit Montis acorius. Ergo non potest Mons quidquam accipere à mutuatariis pro solutione pensionis annuæ reddituum.

Tertiò probant, quia Summus Pontifex in illa Bulla vetat institui Montem Pietatis absque auctoritate Sedis Apostolicæ: atqui Mons de quo agitur, non habet hanc approbationem, quia pe-

tita non est; ergo etiam hæc ex parte est illicitus. Hæc ferè sunt rationes prioris scripti illorum Doctorum qui Montem improbant.

Verùm his non obstantibus amplectenda nobis videtur pars affirmans, quam Vfus & Ratio manifesta confirmat. Nam in Italia dicuntur emi census super Montibus, quorum pensiones annuæ soluuntur ex taxa mutuatariis constituta, sicut & impensæ ministrorum.

Eandem doctrinam tradidi & probavi in Opere de Iustitia & Iure, quod à doctissimis viris in Italia, Hispania, & Belgio fuit examinatum & probatum: nec vinqum audiui eam hæcenus fuisse reprehensam, etiamsi octies diuersis in locis fuerit Opus istud excusum.

Ratio istius doctrinæ est, Quia quicumque gerit negotium aliorum, potest se seruare indemnem, præsertim si id faciat publica auctoritate. Atqui Præfectus Montis accipiendo pecuniam sub onere census ad mutuandum cuiilibet è communitate id petenti, negotium gerit alterius, nempe totius communitatis, & ex mandato illius agere censetur: non enim in suam vilitatem illam accipit, sed in commodum totius communitatis, & omnium qui pecunia in illa communitate eguerint. Ergo communitas debet illum seruare indemnem, soluendo annuas pensiones illorum reddituum. Cumque illa pecunia non ita accepta fuerit in commodum communitatis, vt directè & primò prodesset toti communitati, sed omnibus qui ex illa communitate futuri essent in aliqua pecuniæ paratæ inopia, (quæ cuiilibet obtingere potest;) æquum erat, vt non ipsa communitas tota, sed illi soli qui mutuum essent petitori, ad hanc solutionem concurrerent, sicut etiam hi soli concurrunt ad stipendia ministrorum.

Confirmatur; Quia certissimum est, in Monte posse accipi à mutuatariis quantum necesse est ad impensas ministrorum: id enim definitum est à Leone X. quod intellige, nisi aliàs sit aliqua fundatio, vnde suppetant hi sumptus in totum, vel in partem. Cuius rei non est alia ratio, quàm quòd ministri isti sint constituti in commodum mutuatariorum, & in nullum aliùm finem: ergo similiter poterit accipi à mutuatariis, quantum necesse est ad soluendas pensiones reddituum, cum hi in solum commodum ipsorum sint constituti, qui enim commodum sentit, etiam onus sentire debet, vt Regula Iuris decernit. qua Regula Summi Pontifices, qui secundam sententiam in Bulla positam approbarunt, moti videntur; cum nulla alia ratio adferatur. Hæc autem Regula sicut locum habet in stipendijs ministrorum, ita etiam in solutione pensionum: sicut enim debent contribuere

Yyy 3

ad

4
Pars affir-
mans tenenda.

5

6

Soli mutuatarij
concurrere
debent ad
solutionem
reddituum
illorum.

ad stipendia ministrorum, quia per illorum ministerium commodum percipiunt; ita etiam debent contribuere ad solutionem pensionum reddituum, quia ex pecunia illorum percipiunt commodum, unde frustra quis hic discrimen imaginetur.

7
Probatur
conclusio
ex verbis
Bulle.

Idem manifestè conuincitur ex Bullæ verbis, quæ non solum concedit accipi quod est necessarium ad impensas ministrorum, sed etiam quidquid est necessarium ad impensas rerum omnium, quæ necessaria ad illorum Montium conseruationem; at qui solutio pensionum eorum reddituum, quibus Mons grauatur, est necessaria ad conseruationem Montium; quia sine redditibus, ut supponitur, pecunia haberi nequit, quæ mutuo detur; nec ipse Mons potest existere, saltem istis incisijs, donec aliqui pijs legatis vel donationibus illos locupletent.

8

Id ex verbis Bullæ conuinci patet. Postquam enim Pontifex retulisset primam sententiam, quæ erat quorundam Doctorum, qui damnabant omnes tales Montes, in quibus aliquid ultra sortem à mutuarijs acciperetur, siue pro stipendijs ministrorum, siue pro alijs oneribus, subiicit secundam his verbis: *Alijs uero pluribus Magistris ac Doctoribus contra asserentibus, & in multis Italia gymnasij verbo & scripto conclamantibus, pro tanto bono tamque Reip. pernecessario, modo ratione mutui nihil petatur neque speretur: pro indemnitate tamen eorumdem Montium, impensis uidelicet ministrorum eorumdem, ac rerum omnium ad illorum necessariam conseruationem pertinentium (absque Montium huiusmodi lucro) idque moderatum & necessarium, ab his qui ex huiusmodi mutuo commodum suscipiunt; licite ultra sortem exigi & capi posse non nihil licere; cum Regula Iuris habeat, quod qui commodum sentit, onus quoque sentire debeat, præsertim si Apostolica accedat auctoritas. Neque dici potest, hanc sententiam solum à Pontifice narrari & referri, non autem approbari; quia expressè Pontifex addit, quod Auctores huius sententiæ eam approbatam ostendunt à quinque Summis Pontificibus, & à sanctis uiris publicè prædicatam & commendatam, eamque ipse à pietate & veritate commendat. Verba Pontificis sunt: *Quam quidem sententiam à felix record. Paulo II. Sixto IV. Innoc. VIII. Alexan. VI. Julio II. Rom. Pontificibus prædecessoribus nostris probatam, à sanctis quoque ac Deo deuotis & in magna ob sanctitatis opinionem estimatione habitis, & Euangelica ueritatis prædicatoribus prædicatam esse ostendunt.**

9

Secundo colligitur ex ipsa definitione, ubi repetuntur eadem uerba: *Sacro approbante Concilio declaramus & definimus, Montes Pietatis antedictos, & auctoritate Sedis Apostolicæ hæcenus probatos & confirmatos, in quibus pro eorum impensis & indemnitate aliquid moderatum, ad solas ministrorum impensas, & aliarum rerum ad eorum conseruationem (ut præfertur) pertinentium, pro eorum indemnitate dumtaxat, ultra sortem absque lucro eorumdem Montium recipitur, neque speciem mali præferre, nec peccandi incentiuum præstare, neque ullo pacto improbari, quin imo merituum esse, &c.*

10
Refutatur
prima
positio.

Neque dici potest, per ministrorum impensas intelligi solum victum ministrorum; per impensas aliarum rerum intelligi ea quæ necessaria sunt ad vestitum, & quæ eò pertinent. Hæc expositio non est probabilis; quia talis restrictio & usus illarum uocum est insolitus: totum enim stipendium ministrorum uocatur *impense ministrorum*. neque

enim solet distingui stipendium pro victu, pro vestitu, pro lecto, pro medicamentis, &c. Deinde manifestum est, illa uerba, & aliarum rerum ad eorum conseruationem (ut præfertur) pertinentium, non posse intelligi de conseruatione ministrorum, sed necessariò intelligenda esse de conseruatione Montium. ministri enim satis pro se conseruandis solliciti erunt; & si discedant, facile alij inueniuntur; sed magna sollicitudo adhibenda ut ipse Mons conseruetur, ne uidelicet vel à furibus, vel ab igne, vel alio modo vastetur & pereat. Idem colligitur ex uerbis illis *ut præfertur*. antè enim nulla facta erat mentio conseruationis ministrorum, sed solius Montis, ut patet ex uerbis secundæ sententiæ supra positæ; item ex illis *pro illorum indemnitate dumtaxat*: quod non de indemnitate ministrorum, sed Montium intelligitur, ut manifestum est; tum ex secunda sententia, cuius uerba hic repetuntur à Pontifice, tum ex illis uerbis definitionis, *pro eorum impensis & indemnitate*: ubi *in eorum* referendum est ad Montes, non ad ministros. Denique hæc res per se adeò uidetur perspicua consideranti, ut superuacaneum sit eam conari probare. Solum opus est, ut cum iudicio uerba ipsa legantur.

Ex his planè concludo, non uideri dubitandum, quin sicut exigi potest à mutuarijs (seruata debita proportione) quantum opus est ad integra stipendia ministrorum; ita etiam exigi posse quantum opus est ad solutionem pensionum annuarum, quæ deberet ratione reddituum, quibus conflata est pecunia: quæ omnia intelligo, supponendo, quod alia ratione pecunia, que mutuo detur, haberi nequeat: nec ministris alia ratione iusta stipendia possint persolui.

Ad primam rationem pro sententia contraria allatam respondeo, Nullo modo ex illa Bulla colligi, non posse quidquam accipi, nisi pro expensis ministrorum. Imò contrarium clarè colligitur, ut ostensum est, nimirum posse accipi quidquid necessarium est ad impensas earum rerum, quæ pertinent ad Montium conseruationem, & ut ipsi Montes seruentur indemnes.

Ad primam confirm. Ostensum iam est, non agi ibi de conseruatione ministrorum, sed ipsorum Montium. & sensus est, posse accipi quantum necesse est ad solas ministrorum impensas (id est ad sola stipendia debita) & ad impensas earum rerum quæ pertinent ad conseruationem Montium, eodumtaxat sine, ut Montes seruentur indemnes, non ut lucrum capent. id enim significat paragraphus, *pro illorum indemnitate dumtaxat*.

Ad secundam confirm. Non fuit necesse utrumque repetere: idem enim utriusque est iudicium.

Ad secundam rationem. Sicut nemo fit ditior dum onerat se redditu (sic enim homines fiunt pauperiores potius, quam ditiores, unde nemo nisi coactus id facit: ita Mons per hoc non censetur fieri ditior, etiam si acruus pecuniæ crescat. Accedit, quod illa pecunia non accipitur in commodum alicuius priuati, sed in commodum communitatis, quasi à gestore negotiorum. Unde par est, ut à communitate, nempe per eos qui huius commodi sunt participes (seruata proportione debita) hoc onus feratur, iuxta Regulam Iuris: *Qui sentit commodum, onus quoque sentire debet*.

Ad tertiam. Nusquam uetat Pontifex institui Montes Pietatis absque consensu vel approbatione Sedis Apostolicæ, sed sub excommunicationis rati-

11

12

Respons. ad
primam
rationem
sententiæ
aduersæ.

13

Ad secundam
rationem.

14

Ad tertiam
latæ

lata sententia pœna vetat damnari eos Montes, qui auctoritate Sedis Apostolicæ cum conditionibus & limitationibus in Bulla expressis probati & confirmati sunt; & definit, alios similes erigi posse. Hinc autem nullo modo colligitur, alios similes vel dissimiles sine approbatione Sedis Apostolicæ erigi non posse. Quæ enim est ista collectio, Pontifex definit Montes Pietatis cum conditionibus prædictis cum approbatione Sedis Apostolicæ erigi posse; ergo sine illa approbatione erigi non pos-

sunt? Sicut si definiret, posse vbiq; terrarum in Ecclesia institui noua beneficia cum approbatione Sedis Apostolicæ; non rectè inde colligeretur, beneficia non posse institui sine eiusdem approbatione.

Nec obstat id expedire ad cautelam, ne sub nomine pietatis irrepant fraudes; quia non omne quod expediens est, præcipitur à Summo Pontifice: multa relinquit iudicio & sapientiæ Prælatorum, qui si, consultis viris doctis, adhuc hæreant, possunt ad suam Sanctitatem recurrere.

QVÆSTIO SECVNDA.

Vtrum Mons possit ita erigi, vt non solum id quod est necessarium ad stipendia ministrorum, & solutionem pensionum reddituum, sed etiam quod est necessarium ad instructionem domus, exigatur à mutuarijs.

15
Conclusio
affirmati-
ua.

RESPONDEO breuiter affirmati-
uè. Colligitur apertè ex Bulla & ex rationibus supra allatis. Bulla enim apertè concedit aliquid exigi pro expensis earum rerum quæ necessaria ad Montis conseruationem, vt ostensum est. Atqui domus firma & certo modo aptata, est omnino necessaria ad Montis conseruationem; ergo pro illa aliquid exigi potest. Idem conuincit ratio. Nam sicut pro ministrorum opera potest aliquid exigi à mutuarijs, eò quòd sine illa non possint percipere commodum ex Monte, ita etiam poterit exigi quod necessarium pro instructione domus; quia sine idonea domo non possunt percipere commodum ex Monte. Vtrobique sanè eadem est ratio: vtrumque enim est tantum in commodum petentium mutuum: vnde cum ex domo commodum percipiant, par est vt etiam eius onus sentiant.

16 Dices: Si pro his omnibus aliquid exigi potest, nimirum quantum opus est vt hæc omnia conseruentur & extant; ergo non erit modicum, quod ab illis exigetur. Atqui Pontifex solum dicit posse modicum quid accipi. Respondeo: Pontifex non prohibet quin tantum possit accipi quantum necesse est, vt Mons indemnis seruetur, etiam si id multum sit; sed loquitur definiendo & declarando, eos Montes esse iustos & laudabiles, in quibus aliquid moderatum ad expensas ministrorum, & aliarum rerum pertinentium ad conseruationem illorum Montium accipiuntur. Hinc tamen nullo modo sequitur, eos esse illicitos, in quibus multum exigitur, quando expensa annua hoc exigunt. Imò ex verbis Bullæ apertè colligitur, esse licitum, exigere totum quod necessarium iudicatur ad Montis indemnitatem: hoc enim totum, etsi non sit modicum, censetur tamen moderatum, quod Pontifex tantum requirit. non enim dicit, modicum, sed aliquid moderatum posse accipi: quamuis etiam modicum dici possit id respectu vltimarum, quas vsuarij publici exigere solent, qui 33. in centum, & quibusdam locis 42. accipiunt.

17 Dices: Si ad has omnes expensas contribuere debent mutuarij; quo iure poterit domus ista vocari Mons Pietatis? Respondeo: Quia parata

est semper succurrere necessitatibus pauperum & egentium pecunia, in quouis euentu, mutuando absque vilo lucro, quod vt & ratione mutationis sit percipiendum: mutuarij autem egentibus, est opus pietatis, etiam si quis paciscatur de expensis, quas in hunc finem facit. Accedit, quòd Mons ille totus in solum hunc finem sit institutus: itaque cum finis ipsius sit opus pietatis, meritò dicitur Mons Pietatis.

18 Ex his patet, à mutuarijs exigi posse, quantum necesse est quotannis, vt domus firma & idonea habeatur. vt si domus constiterit, v. g. 32000. florenorum qui accepti sint ad censum, ratione cuius soluendi sint quotannis 2000. floreni ad ratam nummi 16. poterit auctarium supra sortem à mutuarijs soluendum ita taxari, vt sufficiat ad annuam eorum solutionem.

19 Optandum tamen esset, vt domus huiusmodi sumptu publico totius communitatis instituerentur, imposito aliquo modico vectigali cereuisiæ, vino, vel alijs rebus ad tempus, donec tantum pecuniæ colligatur, quantum requiritur ad tales domos adornandas. Si tamen hoc Principi non probetur, eò quòd circumstantiæ temporum id non patiantur, modus supradictus seruari poterit, quia non est illicitus.

RESPONSIO

Ad replicationem eorum qui aliter sentiunt.

20 ETSI rationes supra à nobis allatæ satis videantur perspicuæ & efficaces ad sententiam nostram stabiliendam; non defuerunt tamen aliqui DD. qui in sua persistentes, conati sunt eas contrario scripto eneruare. Digestimus illud in aliquot paragraphos, vt magis distincta & dilucida sit responsio.

Priusquam tamen rem aggrediamur, ne cui fortè singulares in hac doctrina videamur, non erit abs re afferre aliquot Auctores, qui apertè nobiscum sentiunt: præsertim cum non desint, qui auctoritate DD. magis ducantur, quàm momentis rationum.